

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Trosolwg Arbedion: Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion
Aelod Cabinet:	Y Cynghorydd Ioan Thomas, Aelod Cabinet Cyllid
Swyddog perthnasol:	Ffion Madog Evans, Pennaeth Cyllid Cynorthwyol - Cyfrifeg a Phensiynau
Dyddiad y cyfarfod:	7 Tachwedd 2023

1. Penderfyniad a geisir

- 1.1 Derbyn y wybodaeth yn yr adroddiad a nodi'r cynnydd tuag at wireddu cynlluniau arbedion 2023/24 a blynyddoedd blaenorol.
- 1.2 Cydnabod fod y sefyllfa bellach wedi newid cymaint fel na ellir cyflawni cynlluniau arbedion hanesyddol gwerth £2,056,430 gan eu dileu o'r gyllideb.
- 1.3 Defnyddio'r ddarpariaeth arbedion o £1,956,430 i ariannu dileu cynlluniau arbedion, ynghyd â defnyddio £100,000 o bremiwm treth cyngor ar gyfer y cynllun arbedion yn ymwneud â'r maes Digartrefedd.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad

- 2.1 Mae gwireddu'r cynlluniau unigol yn gyfrifoldeb aelodau perthnasol o'r Cabinet, sy'n herio perfformiad yr adrannau gan gynnwys cynnydd y cynlluniau arbedion. Cyfrifoldeb yr Aelod Cabinet dros Gyllid yw cadw trosolwg o'r darlun cyfan.

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

Cefndir / Cyflwyniad

- 3.1 Mae'r adroddiad yma'n rhoi trosolwg o sefyllfa arbedion y Cyngor ar gyfer 2023/24 a blynyddoedd blaenorol yn dilyn adolygiad o'r sefyllfa ar ddiwedd Awst 2023.
- 3.2 Yn adroddiad 'Cyllideb 2023/24' i'r Cyngor Llawn 2 Mawrth 2023, adroddwyd fod arbedion gwerth £5,194,220 yn ofynnol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2023/24 er mwyn cau bwlch cyllidol 2023/24. Mae'r arbedion yn gyfuniad o £950,250 oedd wedi eu cymeradwyo mewn blynyddoedd blaenorol, ynghyd ag arbedion newydd o £1,146,600 ar gyfer Ysgolion a £3,097,370 ar gyfer gweddill y Cyngor.

3.3 Yn ychwanegol, drwy adolygu polisi y Cyngor ar ad-dalu dyled sydd yn ariannu gwariant cyfalaf (Darpariaeth Lleiafswm Refeniw), fel sydd wedi ei nodi yn yr adroddiad i'r Cyngor Llawn 2 Mawrth 2023, ychwanegwyd £2,400,000 pellach at gynlluniau arbedion 2023/24.

3.4 Felly mae cyfanswm yr holl arbedion ar gyfer 2023/24 yn £7.6m.

4. Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

Ail-asesu arbedion

4.1 Mae gan y Cyngor drefniadau cynllunio ariannol sydd eisoes wedi adnabod arbedion effeithlonrwydd sylweddol er mwyn isafu toriadau mewn gwasanaeth i drigolion Gwynedd. Er hyn, yn ystod y blynyddoedd diwethaf gwelwyd fod trafferthion gwireddu arbedion mewn rhai meysydd, oedd amlycaf yn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ac yn y maes Gwastraff. Yn Gorffennaf 2023, adolygwyd y cynlluniau arbedion gan asesu pa gynlluniau arbedion oedd bellach yn anghyraeddadwy. Lluniwyd rhaglen i ddileu gwerth £2,056,430 o gynlluniau oedd â risgiau sylweddol i gyflawni.

4.2 Mae **Atodiad 1** yn rhestru'r cynlluniau gwerth £2,056,430 sydd i'w dileu ac mae Tabl 1 isod yn crynhoi'r arbedion fesul Adran.

Tabl 1: Arbedion i'w Dileu Fesul Adran

Adran	Arbedion i'w dileu £	Nifer cynlluniau
Priffyrdd a Pheirianeg	133,000	1
Oedolion, Iechyd a Llesiant	1,488,430	10
Amgylchedd	335,000	4
Tai ac Eiddo	100,000	1
Cyfanswm	2,056,430	16

4.3 Yn dilyn anallu rhai adrannau i wireddu arbedion mewn rhai meysydd, wrth sefydlu'r gyllideb ac er mwyn ymateb i'r risg o fethiant i gyflawni rhai cynlluniau arbedion, rhoddwyd darpariaeth arbedion corfforaethol gwerth £1,956,430 yn y gyllideb er mwyn galluogi dileu cynlluniau arbedion petai'r angen yn codi. Argymhellir fod y ddarpariaeth i ddileu'r

arbedion yn cael ei defnyddio yn ei chyfanrwydd, ynghyd â defnydd o £100k o bremiwm treth cyngor ar ail gartrefi i ddileu y cynllun arbedion perthnasol i'r maes Tai.

- 4.4** Bydd yr adroddiad yn adrodd ar sefyllfa'r arbedion yn dilyn dileu y cynlluniau arbedion yn 4.2.

5. Cynlluniau Arbedion Adrannol Hanesyddol 2015/16 – 2023/24

- 5.1** Mae **Atodiad 2** yn crynhoi cyrhaeddiad pob adran yn seiliedig ar adolygiad Awst 2023, yn erbyn y targed arbedion diwygiedig sydd wedi ei osod iddynt, **cyfanswm o dros £34m. Gellir adrodd bod £33.7m, neu 98% o'r cynlluniau yma wedi eu gwireddu**, ond mae'r risg o wireddu'r arbedion ar rai o'r cynlluniau'n parhau.
- 5.2** Mae 4 cynllun gwerth cyfanswm o £164k wedi llithro ond nid yw'r Adrannau yn rhagweld problem i'w gwireddu.
- 5.3** Mae'r 7 cynllun sy'n weddill gwerth £391k gyda risgiau i gyflawni; 3 cynllun gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant (cyfanswm o £222k), 1 cynllun gan yr Adran Gyllid (£25k), 2 gynllun gan yr Adran Economi a Chymuned (cyfanswm o £130k) ac 1 cynllun gan Cyfreithiol (£14k).

6. Cynlluniau Arbedion Adrannol Newydd 2023/24

- 6.1** Mae adroddiad Cyngor Llawn 2 Mawrth 2023 yn nodi'r cynlluniau arbedion effeithlonrwydd newydd gwerth £6.7m sydd wedi ariannu'r bwlch cyllidol yn 2023/24.
- 6.2** Mae **Atodiad 3** yn crynhoi cyrhaeddiad pob adran yn seiliedig ar adolygiad Awst 2023. **Gellir adrodd fod £5.4m, neu 81% o'r cynlluniau yma eisoes wedi eu gwireddu, gyda £426k, neu 6% pellach ar drac i gyflawni'n llawn ac amserol.**
- 6.3** Ar hyn o bryd rhagwelir bod rhai risgiau gwireddu gwerth bron i £134k o gynlluniau, 1 cynllun gan yr Adran Amgylchedd gwerth £70k ac 1 cynllun £64k gan yr Adran Gyllid.
- 6.4** Mae ychydig o oediad i wireddu gwerth £700k o gynlluniau arbedion 2023/24 ond nid yw'r Adrannau yn rhagweld problem i'w gwireddu. Mae mwyafrif o'r swm yma yn cynnwys arbedion o £539k gan ysgolion, sydd yn llithro gan fod yr ysgolion yn gweithio i flwyddyn academaidd ac felly bydd y gwireddu yn llithro i'r flwyddyn ariannol nesaf.

7. Cynlluniau Arbedion Adrannol 2024/25 ymlaen

- 7.1** Yn sgil y rhagolygon o setliad ariannol gwael ac hefyd yr hinsawdd economaidd presennol a'r lefelau chwyddiant uchel, mae'n anorfod y bydd yn rhaid i Awdurdodau Lleol edrych ar arbedion a thoriadau i gynorthwyo'r sefyllfa ariannol. Mae cynlluniau arbedion a thoriadau ychwanegol ar gyfer 2024/25 eisoes dan ystyriaeth gan Gyngor Gwynedd ac mi fyddant yn destun adroddiad yn fuan.

7.2 Rhestrir arbedion presennol 2024/25 ymlaen, fesul Adran yn **Atodiad 4**, yr arbedion hanesyddol yn Nhabl 1 a'r arbedion newydd yn Nhabl 2, ond mae'n gynamserol i adrodd ar statws y cynlluniau yma ar hyn o bryd.

8. Casgliad

8.1 Gellir adrodd bod cyfanswm o £39.1 miliwn o arbedion wedi eu gwireddu ers 2015/16, sydd yn 96% o'r £41m gofynnol dros y cyfnod. Mae'n anorfod bod gwireddu'r arbedion wedi bod yn heriol ac rwy'n ddiolchgar i'r holl adrannau a'r Aelodau Cabinet am sicrhau'r llwyddiant yma.

8.2 Mae'r tabl isod yn crynhoi sefyllfa ddiweddaraf y cynlluniau arbedion ers Ebrill 2015 gyda 96% o'r holl gynlluniau wedi eu gwireddu.

Tabl 2: Crynodeb o statws yr holl gynlluniau arbedion ers Ebrill 2015

Statws yr Arbediad	Porth	£m	%
Wedi gwireddu	1	39.13	95.6
Ar drac i gyflawni'n llawn ac amserol	2	0.43	1.0
Oediad, ond yn symud yn ei flaen	3	0.86	2.1
Rhai risgiau i gyflawni - yn llithro neu methu	4	0.49	1.2
Risgiau sylweddol i gyflawni yn llawn neu yn rhannol	5	0.04	0.1
Cyfanswm arbedion		40.95	100

8.3 Felly, gofynnaf i'r Cabinet nodi'r cyrhaeddiad a amlinellir yn yr adroddiad yma tuag at wireddu'r cynlluniau arbedion. Yn ogystal, dileu yr arbedion nad oedd yn cael eu gwireddu fel a nodir yn 1.2 a 1.3 uchod.

9. Camau nesaf ac amserlen

9.1 Gweithredu ar yr argymhellion gerbron a chyflwyno adroddiad dilynol i'r Cabinet 23 Ionawr 2024 yn dilyn adolygiad diwedd Tachwedd.

Atodiadau:

Atodiad 1 - Arbedion Hanesyddol i'w Dileu

Atodiad 2 - Trosolwg Cynlluniau Arbedion Hanesyddol 2015/16 - 2023/24 fesul Adran

Atodiad 3 - Trosolwg Cynlluniau Arbedion newydd 2023/24 fesul Adran

Atodiad 4 - Tabl 1 - Trosolwg Cynlluniau Arbedion Hanesyddol 2024/25 ymlaen fesul Adran

- Tabl 2 - Trosolwg Cynlluniau Arbedion newydd 2024/25 ymlaen fesul Adran